

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY BARUCHOWO NA LATA 2016-2019

**GMINA BARUCHOWO
POWIAT WŁOCŁAWSKI
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE**

BARUCHOWO 2015

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	3
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	4
3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE	5
4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	11
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	11
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	17
5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	19
5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Gminy Baruchowo (analiza dokumentów programowych Gminy Baruchowo)	19
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Baruchowo	20
5.2.1. Zarys historii obszaru Gminy Baruchowo	20
5.2.2. Krajobraz kulturowy	21
5.2.3. Zabytki nieruchome	23
5.2.4. Zabytki ruchome	23
5.2.5. Zabytki archeologiczne	23
5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	29
5.2.7. Dziedzictwo niematerialne	29
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	30
5.3.1. Zabytki w wojewódzkim rejestrze zabytków	30
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	32
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy Baruchowo	40
6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY BARUCHOWO. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ	44
7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	46
7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami	46
7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki	46
8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	48
9. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	49
10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	49
11. SPIS TABEL	53
12. SPIS RYSUNKÓW	53

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe to ogół dorobku społeczeństw w zakresie nauki, sztuki, architektury, oświaty, techniki, wytworzonego w trakcie jego historycznego rozwoju i przekazywanego z pokolenia na pokolenie. Zgodnie z tą definicją dziedzictwo kulturowe to także zabytki, które stanowią materialny ślad przeszłości i są jednocześnie świadectwem życia poprzednich pokoleń, dlatego tak ważne jest ich zachowanie w dobrym stanie. Są one nie tylko cennym źródłem informacji o stylu życia naszych przodków zarówno dla obecnego jak i przyszłych pokoleń, ale również ważnym elementem rozwoju społeczno – gospodarczego Gminy, mogącym w znaczący sposób przyczynić się do poprawy jakości życia jej mieszkańców. Bogate i różnorodne dziedzictwo kulturowe stanowi bowiem sporą atrakcję i przy odpowiednim stanie zachowania obiektów oraz promocji powinno przyciągnąć turystów, pobudzając w ten sposób gospodarkę gminy.

Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2016-2019 jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w gminie. Nie stanowi aktu prawa miejscowego. Dokument zawiera ogólne założenia co do realizacji celów programu. Głównym zaś jego celem jest dążenie do poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego, a przez to zachowane piękna krajobrazu kulturowego. Głównymi odbiorcami niniejszego dokumentu są mieszkańcy Gminy, którzy bezpośrednio odczuwają efekty wdrażania Programu. Dotyczy to nie tylko właścicieli oraz użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców, gdyż zachowane i należycie pielęgnowane dziedzictwo kulturowe wyróżnia jego obszar i przesądza o atrakcyjności. Program opieki nad zabytkami ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe Gminy Baruchowo. Wskazane w programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Gminny Program Opieki nad Zabytkami m. in. poprzez działania edukacyjne, może też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z tzw. małą ojczyzną, zacieśnia procesy integracyjne w społeczności lokalnej, minimalizując niektóre negatywne skutki globalizacji.

Reasumując, przedmiotem niniejszego opracowania jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych Gminy Baruchowo, a celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek sporządzania programów opieki nad zabytkami oraz programów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych wynika z Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162 poz. 1568 z późn. zm.). Ustawa wprowadza obowiązek sporządzania programów przez samorządy zarówno wojewódzkie, powiatowe, jak i gminne. W myśl art. 87 gminny program opieki nad zabytkami jest opracowywany na 4 lata .

Programy, o których mowa, mają na celu w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W art. 7 ust. 1, pkt 9 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) zostały określone zadania własne gminy:

zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy.

W szczególności zadania własne obejmują sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Z realizacji programu zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) co dwa lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia sejmikowi województwa, radzie

powiatu lub radzie gminy. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki w Polsce objęte zostały ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Art. 5. Konstytucji RP brzmi: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”, w art. 6. czytamy: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”. Natomiast art. 86 Konstytucji mówi, że każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Zgodnie z ustawową definicją zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Zabytki można podzielić na trzy zasadnicze grupy:

- zabytki nieruchome - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome - rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne - zabytki nieruchome, będące powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożone z nawarstwień

kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytki ruchome, będące tym wytworem.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami, które definiuje w następujący sposób:

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej, działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Zgodnie z art. 6. Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - o krajobrazami kulturowymi,
 - o układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,

- o dziełami architektury i budownictwa,
- o dziełami budownictwa obronnego,
- o obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- o cmentarzami,
- o parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- o miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - o dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - o kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - o numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami,
 - o sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - o wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - o materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 Ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2001 r. Nr 129, poz. 1440 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984),
 - o instrumentami muzycznymi,
 - o wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - o przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - o pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - o cmentarzyskami,

- o kurhanami,
- o reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Wśród form ochrony zabytków wymienionych w Ustawie wyróżnić można:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Dla zabytków znajdujących się na terenie województwa, wojewódzki konserwator zabytków prowadzi rejestr zabytków. Zgodnie z art. 9. ust.1 Ustawy „do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku”. (art. 9 ust.2).

Zgodnie z art. 10. ust. 1 Ustawy „do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywieżenia zabytku za granicę” (art. 10 ust. 2).

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek, o którym mowa, po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków.

Rada Gminy, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.

Ostatnią formą ochrony zabytków jest ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się w szczególności ochronę: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia oraz ochronę innych zabytków nieruchomych, które znajdują się w gminnej ewidencji zabytków i parków kulturowych. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone postanowienia planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków. Ochronę i opiekę nad zabytkami uwzględnia się także przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy, w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategiach, analizach, planach i studiach w szczególności uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określa się rozwiązanie niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy zgodnie z art. 21 Ustawy jest ewidencja zabytków:

- Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

- Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.
- Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków.

W myśl art. 89. Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami organami ochrony zabytków są:

- minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Z punktu widzenia niniejszego opracowania istotne jest także uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w wielu obowiązujących ustawach, w tym w:

- Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.),
- Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z późn. zm.),
- Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150),
- Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880),
- Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 z późn. zm.),
- Ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2001 Nr 13, poz. 123),
- Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.) oraz
- Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy Ustawy z dnia 14 lipca 1983r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

KRAJOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami jest dokumentem strategicznym. Dokument składa się z dwóch części, pierwsza to diagnoza stanu obecnego dotyczącego ochrony zabytków druga część określa celę na kolejne lata. Diagnoza podzielona została na trzy następujące obszary:

- Obszar 1. Organizacja i zadania organów ochrony zabytków w Polsce.
 - Opisane w tym punkcie realia dotyczą systemu ochrony zabytków w kraju, opisując organy odpowiedzialne ich zadania oraz rolę samorządów terytorialnych w systemie ochrony zabytków.
- Obszar 2. Stan zachowania zabytków w Polsce - rola i znaczenie rejestru zabytków oraz systemów informacji o zabytkach.
 - W rozdziale tym uwzględniono rejestr zabytków ujmujący ewidencję zabytków archeologicznych wraz z infrastrukturą informacji przestrzennej o zabytkach.
- Obszar 3. Komunikacja, porozumienie i współpraca w obszarze ochrony zabytków w Polsce
 - Głównym obszarem poruszonym w tym punkcie jest dziedzictwo kulturowe, wielkość zasobu zabytków umożliwiających budowanie i utrwalanie wspólnej tożsamości oraz ułatwienia dostępu do dziedzictwa kulturowego i partycypacji społecznej.

Celem programu krajowego jest wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami poza określeniem głównego celu strategicznego, wymienia również cele szczegółowe. Są to :

- Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce;
- Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
- Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

Cel szczegółowy 1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce

Wyszczególnione kierunki zadań na potrzeby realizacji celu szczegółowego:

- Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych, poprzez :
 - Przygotowanie list zabytków wpisanych do rejestru zabytków (księgi A i C), które nie istnieją, zostały przeniesione do muzeów, lub utraciły wartości uzasadniające ich wpis do rejestru zabytków.
 - Opracowanie wytycznych GKZ odnośnie standardu dokumentacji dotyczącej obiektów nieistniejących, przeniesionych do muzeów oraz standardu dokumentacji obiektów, które utraciły wartości uzasadniające ich wpis do rejestru, przekazanie list obiektów do WKZ wraz z wytycznymi GKZ do realizacji – opracowanie i przekazywanie do MKiDN dokumentacji tych obiektów.
 - Realizacja przez MKiDN procedury skreślenia z rejestru obiektów nieistniejących, przeniesionych do muzeów oraz obiektów, które utraciły wartości zabytkowe.
- Przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego, poprzez realizację następujących zadań
 - Przygotowanie dokumentacji niezbędnej dla ratyfikacji Konwencji UNESCO do spraw ochrony dziedzictwa podwodnego;
 - Przeprowadzenie konsultacji i złożenie projektu ustawy ratyfikacyjnej do Sejmu RP;
 - Ocena stanu ochrony dziedzictwa podwodnego w Polsce;
 - Przygotowanie propozycji zmian legislacyjnych związanych z implementacją postanowień Konwencji UNESCO do spraw ochrony dziedzictwa podwodnego w Polsce.
- Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych zgodnie z obowiązującą doktryną konserwatorską, poprzez realizację szczegółowych zadań, którymi są:

- Powołanie zespołu eksperckiego GKZ dla wypracowania założeń standardów konserwatorskich dla wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych – w oparciu o istniejące struktury Rady Ochrony Zabytków i Głównej Komisji Konserwatorskiej.
- Konsultacje GKZ z WKZ, organizacjami branżowymi (Stowarzyszenie Konserwatorów zabytków, Polski komitet Narodowy Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków [ICOMOS], stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich, Stowarzyszenie Historyków Sztuki, towarzystwo Opieki nad Zabytkami, Polski Komitet The International Committee for the Conservation of the Industrial Hertiage [TICCIH]), środowiskami akademickimi;
- Opracowanie instrukcji opisujących standardy konserwatorskie dla wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych;
- Przygotowanie wytycznych GKZ dla WKZ określających standardy konserwatorskie dla wybranych typów kategorii zabytków nieruchomych;
- Szkolenia specjalistyczne w zakresie stosowania standardów konserwatorskich dla wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych;
- Działania propagujące standaryzację działań ochronnych zgodnych z wytycznymi GKZ.
- Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego, osiągnięcie tego celu uzależnione jest od realizacji następujących zadań:
 - Przygotowanie wytycznych GKZ dla WKZ określających zakres i sposób ochrony obszarów wpisanych do rejestru zabytków zapewniających ochronę krajobrazu kulturowego, w szczególności historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz otoczenia zabytków wpisanych do rejestru;
 - Analiza skuteczności ochrony obszarowej w ochronie zabytków wraz ze sformułowaniem wniosków *de lege ferenda*.
- Opracowanie diagnozy prawnej ochrony, poprzez realizację zadań:
 - Sporządzenie analizy rozwiązań prawnych w ochronie zabytków ruchomych dla wybranych krajów europejskich;
 - Przygotowanie raportu dotyczącego stanu ochrony prawnej oraz kierunków zmian w zakresie prawnej ochrony zabytków ruchomych w Polsce;
 - Konsultacje ze środowiskami akademickimi w zakresie kierunków zmian w ochronie zabytków ruchomych w Polsce;
 - Przygotowanie założeń zmian legislacyjnych w zakresie ochrony zabytków ruchomych.

- Opracowanie kompleksowe raportu o stanie zabytków nieruchomych, zostanie zrealizowane poprzez:
 - Opracowanie założeń metodologicznych dla raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych;
 - Przeprowadzenie terenowych prac badawczych;
 - Opracowanie i prezentacja kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych.
- Kontynuacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego, poprzez:
 - Opracowanie programu realizacji AZP – obszaru i liczby AZP niezbędnych do przeprowadzenia badań wg przyjętych założeń;
 - Przeprowadzenie prac terenowych w wytypowanych obszarach;
 - Analiza zasobu ewidencyjnego – wypracowanie modelu działań w sferze ochrony dziedzictwa archeologicznego.

Cel szczegółowy 2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków

Dla celu szczegółowego wyznaczono następujące kierunki działań:

- Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach, realizacja tego kierunku nastąpi poprzez realizację wyszczególnionych zadań:
 - Wprowadzenie danych o zabytkach nieruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków do infrastruktury informacji przestrzennej;
 - Opracowanie i przekazanie do wojewódzkich konserwatorów zabytków GKZ dotyczących weryfikacji i aktualizacji danych zgromadzonych w infrastrukturze informacji przestrzennej;
 - Opracowanie wytycznych dotyczących uwzględnienia zabytków objętych ewidencją w infrastrukturze informacji przestrzennej;
 - Opracowanie propozycji zmian prawnych zapewniających bieżącą aktualizację danych w infrastrukturze informacji przestrzennej dotyczących zabytków.
- Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków, a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną, realizacją kierunku działań uzależniana jest od przeprowadzenia następujących zadań:
 - Opracowanie Kodeksu Dobrych Praktyk komunikacji społecznej dla organów ochrony zabytków w zakresie informowania właścicieli zabytków oraz społeczności lokalnych o celu podejmowania decyzji administracyjnych.

- Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach zabytków, poprzez realizację działań polegających na:
 - Opracowaniu materiałów szkoleniowych dla pracowników organów ochrony zabytków;
 - Wdrożenie programu stałych szkoleń w zakresie administracyjnych i przepisów ochrony zabytków;
 - Organizację warsztatów specjalistycznych;
 - Przeprowadzenie kompleksowego audytu jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.
- Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków, kierunku działania został uszczegółowiony poprzez następujące zadania:
 - Przygotowanie i prowadzenie portalu informacyjnego dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków;
 - Cykl szkoleń dotyczących zarządzania dziedzictwem w samorządzie;
 - Wsparcie prac studialno-dokumentacyjnych dla gmin w powołaniu nowych parków kulturowych.

Cel szczegółowy 3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji

Dla realizacji wyżej wymienionego dokonano uszczegółowienia w postaci wyznaczenia kierunków działań.

- Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawę znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, Faro 2005, realizację szczegółowe opisano w następujących zadaniach:
 - Przygotowanie dokumentacji niezbędnej dla ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy;
 - Przeprowadzenie konsultacji i złożenie projektu ustawy ratyfikacyjnej dla sejmiku RP;
 - Przygotowanie propozycji zmian legislacyjnych związanych z implementacją postanowień Konwencji Ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa w Polsce.
- Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych, poprzez realizację zadań:
 - Podjęcie współpracy z TVP i Polskim Radiem w sprawie większego nasycenia kanałów regionalnych treściami promującymi lokalne dziedzictwo kulturowe w

- programach emitowanych przez radio i telewizję w ramach misyjności mediów publicznych.
- Podpisanie listu intencyjnego i nawiązanie współpracy z MEN w celu zwiększenia treści związanych z dziedzictwem kulturowym na trzech poziomach edukacji formalnej;
 - Podpisanie porozumienia pomiędzy Generalnym Konserwatorem Zabytków, a Państwowym instytutem Sztuki filmowej dotyczącego opracowania i ogłoszenia corocznego konkursu GKZ na film dokumentalny budującego świadomość społeczną wartości dziedzictwa kulturowego.
- Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu, realizacja została uwarunkowana i opisana poniższymi zadaniami:
 - Digitalizacja oraz publikacja w Internecie informacji o zabytkach wpisanych do rejestru zabytków;
 - Udostępnienie informacji o zabytkach na urządzenia mobilne umożliwiające planowanie wyjazdów turystycznych;
 - Rozwój i utrzymanie repozytorium cyfrowego przechowującego i publikującego w Internecie cyfrowe wizerunki zabytków;
 - Zwiększenie dostępu do dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego, dzięki realizacji zadań określonych poniżej:
 - Ogłoszenie dorocznego konkursu GKZ dla właścicieli i posiadaczy zabytków na działalność edukacyjną angażującą obywateli w proces poznawania dziedzictwa lokalnego.
 - Opracowanie materiałów edukacyjnych dla szkół w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
 - Opracowanie i publikacja podręcznika dobrych praktyk edukacyjnych organizowanych na rzecz dziedzictwa kulturowego;
 - Koordynowanie europejskich Dni Dziedzictwa w Polsce;
 - Organizacja i prowadzenie programu „Wolontariat dla dziedzictwa” angażującego społeczność lokalną w proces właściwego zachowania zabytków.

UZUPEŁNIENIE NARODOWEJ STRATEGII ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004-2020

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 jest dokumentem bazującym na przyjętym przez Radę Ministrów 21 września Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 rozszerzając jej zakres do roku 2020.

Działania związane z niniejszym dokumentem powinny charakteryzować się poniższymi efektami:

- Zmniejszenie dysproporcji w dostępie do kultury w regionach;
- Zwiększenie udziału kultury w PKB;
- Zwiększenie liczby MSP oraz liczby zatrudnionych w przemysłach kultury;
- Zwiększenie udziału kultury w PKB;
- Zwiększenie liczby MSP oraz liczby zatrudnionych w przemysłach kultury;
- Radykalna poprawa podstawowej infrastruktury kultury i stan zabytków;
- Stowarzyszenie markowych produktów turystyki kulturowej;
- Wykształcenie więzi pomiędzy kulturą, edukacją i nauką w kształtowaniu kapitału społecznego.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Na poziomie województwa opracowane zostały dwa strategiczne dokumenty. Są to: Strategia Rozwoju Województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – plan modernizacji 2020+ oraz Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO DO ROKU 2020 - PLAN MODERNIZACJI 2020+

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – plan modernizacji 2020+ została przyjęta uchwałą nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 roku. W dokumencie tym sformułowano wizję województwa:

Kujawsko-pomorskie - człowiek, rodzina, społeczeństwo.

Poza określeniem misji w dokumencie określono obszary wymagające interwencji na podstawie których określono cztery priorytety działania:

- Konkurencyjna gospodarka;
- Modernizacja przestrzeni wsi i miast;
- Silna metropolia;
- Nowoczesne społeczeństwo.

W celu realizacji zadań priorytetowych zgodnych z wyżej wymienionymi punktami zidentyfikowano osiem celów strategicznych:

-
- Gospodarka i miejsca pracy;
 - Dostępność i spójność;
 - Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi;
 - Innowacyjność;
 - Nowoczesny sektor rolno-spożywczy;
 - Bezpieczeństwo;
 - Tożsamość i dziedzictwo, czyli:
 - Budowę tożsamości regionalnej województwa;
 - Zachowanie oraz promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu;
 - Wsparcie działań ratowniczych tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji; zbiorów muzealnych i skansenów, będących częścią środowiska kulturowego województwa;
 - Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym;
 - Promocja marki województwa.

Program Opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2016-2019 wpisuje się w realizację ostatniego celu strategicznego, czyli tożsamości i dziedzictwa.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego jest drugim podstawowym obok *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego* dokumentem wyznaczającym cele i kierunki rozwoju regionu w układzie przestrzennym.

Dokument ten określa główne cele według których ma podążać dalsza polityka przestrzenna województwa kujawsko-pomorskiego. Pośród nich można wyszczególnić ten, w który wpisuje się Program Ochrony Zabytków. Cel ten brzmi następująco

- Ochrona dziedzictwa kulturowego; zmierzająca do kształtowania struktury przestrzennych umożliwiających ochronie krajobrazu kulturowego i pojedynczych zabytków przed zniszczeniem, degradacją, dewaloryzacją oraz udostępniająca dziedzictwo kulturowe społeczeństwu.

Zdefiniowany również cel główny dla polityki przestrzennej województwa :

„Zbudowanie struktury funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców”,

oraz pochodny od niego cel szczegółowy:

„Zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej, dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym”,

w których charakter wpisuje się Program Ochrony Zabytków dla Gminy Baruchowo na lata 2016-2019.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Gminy Baruchowo (analiza dokumentów programowych Gminy Baruchowo)

Priorytety działania Gminy Baruchowo zostały określone w niniejszych dokumentach strategicznych:

LOKALNY PROGRAM ROZWOJU GMINY BARUCHOWO NA LATA 2012-2020

Lokalny Program Rozwoju Gminy Baruchowo na lata 2012-2020 został przyjęty na mocy uchwały nr XXVII.162.2012 przez Radę Gminy Baruchowo dnia 28 grudnia 2012 roku. Dokument ten określa główne obszary problemowe występujące na terenie Gminy Baruchowo, oraz cele o randze priorytetowej oraz szczegółowej mające zniwelować zjawiska negatywnie odbijające się na Gminie. Pośród tych celów występują takie, w który Program Ochrony Zabytków wykazują spójność, cel ten to:

- Wykorzystanie walorów przyrodniczych Gminy.

Dla celu tego wyszczególniono następujące zadania:

- Rozwój różnych form turystyki i agroturystyki;
- Zwiększenie popytu w Polsce i Europie na usługi turystyczne oparte o zasoby przyrodnicze;
- Możliwości pozyskania środków zewnętrznych na projekty związane z ochroną środowiska;
- Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BARUCHOWO

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Baruchowo zostało przyjęte przez Radę Gminy Baruchowo uchwałą nr XXI.106.2012 w dniu 18 czerwca 2012 roku. Dokument ten w pierwszej swojej części uwzględnia uwarunkowania Gminy Baruchowo w poszczególnych sferach (tj. sfery społecznej, sfery środowiska przyrodniczego, sfery dziedzictwa kulturowego, sfery komunikacyjnej, sfery infrastruktury technicznej, sfery ładu przestrzennego, sfery terytorialnej). Natomiast druga część dokumentu określa kierunki rozwojowe Gminy Baruchowo.

Plan Opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2016-2019 swoim charakterem oraz poruszonym obszarem w punkt XVI. Zasady Ochrony Dziedzictwa Kulturowego. Studium w tym punkcie ustala zasady ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego, które zostały zamieszczone poniżej.

- Ochrona z mocy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – w odniesieniu do zespołów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków, przy czym wykaz objętych rejestrem jest zestawieniem otwartym, który można uzupełniać o nowe elementy wskazane do objęcia ochroną prawną, jeżeli wynika to z działań bądź decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- Zasada harmonijnego wkomponowania nowej zabudowy w istniejący krajobraz kulturowo-przyrodniczy;
- Zasada maksymalnej ochrony zachowanych obiektów o wartości historyczno-kulturowej;
- Utrzymanie i wyeksponowanie kulturowo-historycznej fizjonomii wsi o zachowanym historycznym układzie ruralistycznym wraz z wypełniającą ją zabudową o wartości kulturowej.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Baruchowo

5.2.1. Zarys historii obszaru Gminy Baruchowo

Pierwsze wzmianki na temat Gminy Baruchowo pochodzą z 1388 roku, wspomniano o wsi Baruchowo, która przynależała do parafii Kłótno. Wieś systematycznie rozrastała się, w jej otoczeniu powstawały nowe aglomeracje. Na początku XIX wieku wieś Baruchowo została spalona przez Szwedów, podczas przemarszu wojsk szwedzkich przez Polskę. Nagły rozwój sieci osadniczej w rejonie wsi Baruchowo przypada na XVIII wiek. Wzmianki

historyczne głoszą powstanie takich osad (Skrzynki, Okna Zakrzewek). W roku 1807 ziemie obecnej Gminy Baruchowo znalazły się w obrębie Księstwa Warszawskiego.

W 1976 roku ze względu na urzędujący ówczesnie podział terytorialny ziemie Gminy Baruchowo włączono do Gminy Kowal. Kolejne zmiany w podziale terytorialnym Polski sprawiły, że wsie Baruchowo, Kłótno, Skrzynki, Goreń wyłączono z gminy Kowal tworząc w ten sposób Gminę Baruchowo. Począwszy od początku roku 1991 całe terytorium Gminy Baruchowo do dnia dzisiejszego znajdują się w województwie Kujawsko-Pomorskim.

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Według regionalizacji fizycznogeograficznej J. Kondrackiego terytorium Gminy Baruchowo znajduje się w podprowincji Pojezierze Południowobałtyckie. Pojezierze Południowobałtyckie dzieli się na mniejsze jednostki, Gmina Baruchowo znajduje się na terenach makroregionu Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej (mezoregion Kotliny Płockiej) oraz makroregionu Pojezierza Wielkopolskiego (mezoregion Pojezierze Kujawskie).

Północna część Gminy Baruchowo położona jest na wysokiej tarasie Wisły, w rejonie Kotliny Płockiej. Tamtejsza część terenu został ukształtowany podczas ostatniego zlodowacenia, poprzez zanik jeziora. Na terenie tym można się spotkać z jeziorami, ozami i kemami oraz częściowo przemodelowanymi przez wiatr wałami wydmyowymi.

Południowa część Gminy Baruchowo usytuowana na terenie mezoregionu Pojezierza Kujawskiego charakteryzują się żyznymi glebami, w związku z czym wykorzystywane są jako tereny rolnicze o małym zalesieniu.

Zróżnicowanie rzeźby terenu jest bardzo urozmaicone, jednak możliwe jest wyszczególnienie trzech podstawowych typów ukształtowania terenu.

- Północna część Gminy to fragment pradoliny z wyraźnie zróżnicowanymi tarasami rzecznotodowcowymi nadbudowanymi zwartymi kompleksami wałów wydmyowych, zbudowanymi przeważnie z drobnoziarnistych piasków. Podstawowy poziom ma wysokość 70-75 m n.p.m., ponad który wznoszą się rozwinięte systemy wydmy, z wydmyami wałowymi i parabolicznymi o wysokości dochodzącej do 30 m.
- Centralna część to podłużne obniżenie terenu – Niecka Kłócieńska. Od tarasu oddzielają ją głęboka rynna z jeziorami – Goreńskim i Skrzyneckim, dalej na południe powierzchnia sandrowa rozcięta jest kolejną rynną z jeziorami Radziszewskim i Czarnym. Obszar przecina z północnego zachodu na południowy wschód dolina

rzeki Rakutówki i jej dopływu Patrówki. Dno pradoliny jest zabagnione, łąkowe lub leśne.

- Południowa część Gminy to falista wysoczyzna morenowa pradoliny oddzielona od doliny bardzo wyraźną krawędzią. Powierzchnia wysoczyzny urozmaicona jest licznymi pagórkami moreny czołowej oraz mniejszymi i większymi obniżeniami bezodpływowymi po wytopieniu martwego lodu. Wysoczyzna morenowa zbudowana jest z glin zwałowych odgórnie spiaszczonych oraz piasków wolnolodowcowych, które na przedpolu moren tworzą płaską równinę sandrową. Na wysoczyźnie morenowej wytworzyły się najlepsze gleby na terenie Gminy.

Źródło: Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego
Gminy Baruchowo

Ze względu na przyrodnicze walory regionu w którym usytuowana jest Gmina Baruchowo, na terenie Gminy występują różnorodne formy ochrony przyrody. Pośród obszarów chronionych wchodzących w skład europejskich systemów przyrodniczych wchodzi:

Obszar Natura 2000 – Błota Rakutowskie (PLB040001) teren o powierzchni 4 437,9 ha. Obszar ten jest szczególnie cenny jako miejsce lęgowe około 120 gatunków ptaków, pośród których można wymienić: Bociana czarnego, bielika oraz Kulika wielkiego. Błota Kłócieńskie (PLH040031) jest to kolejny wyodrębniony obszar Natura 2000. Terytorium tego terenu chronionego pokrywa się z obszarem obszaru chronionym Błota Rakutowskie.

Sieć ECONET – wyróżniono północną część Gminy Baruchowo, ze względu na położenie wzdłuż pradoliny Wisły korytarz ekologiczny rangi międzynarodowej. Poza korytarzem o największym znaczeniu, również w południowej oraz południowo-wschodniej części Gminy wyszczególniono korytarz o znaczeniu krajowym.

Park Krajobrazowy – na terenie Gminy występuje tylko jeden park krajobrazowy. Parkiem tym jest Gostyński-Włocławski Park Krajobrazowy wraz z otuliną.

Rezerwat przyrody – w południowej części Gminy zlokalizowany jest rezerwat „Grodno”, który zajmuje powierzchnię 132,88 ha. Przyczynkiem do stworzenia rezerwatu przyrodzie w tej części Gminy była leśna biocenoza łągów i grądów niskich. Olszyny Rakutowskie, został utworzony w zachodniej części Gminy ze względu na bytowanie rzadkich gatunków ptaków w okolicy tamtego jeziora.

Pomniki przyrody na terenie Gminy Baruchowo:

- Baruchowo:
 - Klon zwyczajny;

- Skupisko 4 drzew gatunku Dąb szypułkowy;
- Okna
 - Skupisko dwóch drzew gatunku Sosna zwyczajna;
- Goreń Duży
 - Skupisko 2 drzew gatunku jałowiec pospolity;
 - Skupisko 2 drzew gatunku kasztanowiec zwyczajny;
 - Sosna zwyczajna;
 - Skupisko 4 drzew gatunku jałowiec pospolity;
 - Jałowiec pospolity;
- Kłótno
 - Skupisko 6 drzew dąb szypułkowy.

5.2.3. Zabytki nieruchome

Na terenie Gminy występują zabytki będące w rejestrze zabytków Instytutu Dziedzictwa Narodowego.

Wykaz zabytków nieruchomych został przedstawiony w rozdziale 5.3.1. niniejszego Programu. Są to zarówno obiekty kubaturowe (tj. pałace, kościoły) jak i parki dworskie i cmentarze.

Poza obiektami wpisanymi do wojewódzkiego rejestru zabytków oraz zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji na terenie Gminy Baruchowo nie występują inne rodzaje zabytków.

5.2.4. Zabytki ruchome

Na terenie Gminy nie występują zabytki ruchome. Decyzje o wpisie do rejestru zabytków z terenu Gminy Baruchowo znajdują się w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Toruniu.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Na terenie Gminy Baruchowo zlokalizowanych jest wiele stanowisk archeologicznych, których szczegółowy wykaz prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Zabytki archeologiczne Gminy Baruchowo

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stan. na obsz. AZP	Nr stan. w miejsc.	Funkcja obiektu	Chronologia	Kultura
1	Goreń Duży	50-50	013	13	osada, osadnictwa ślad	neolit, średniowiecze późne -nowożytność XV-XVI w.	pucharów lejkowatych
2	Goreń Duży	50-50	005	05	osadnictwa ślad, osada	neolit, średniowiecze wczesne okres III	pucharów lejkowatych
3	Goreń Duży	50-50	004	04	osada, osada	neolit, średniowiecze późne -nowożytność XV-XVI w.	pucharów lejkowatych
4	Goreń Duży	50-50	003	03	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
5	Goreń Duży	50-50	002	02	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
6	Goreń Nowy	50-50	014	01	osada	neolit	pucharów lejkowatych
7	Goreń Duży	50-50	012	12	osada	neolit	
8	Goreń Duży	50-50	011	11	osadnictwa ślad	neolit - brązu epoka	
9	Goreń Duży	50-50	010	10	osada, osada	średniowiecze wczesne okres II, średniowiecze późne -nowożytność XIV-XVI w.	
10	Goreń Duży	50-50	008	08	osada	neolit	pucharów lejkowatych
11	Goreń Duży	50-50	007	07	osada	neolit	pucharów lejkowatych
12	Goreń Duży	50-50	006	06	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
13	Goreń Duży	50-50	001	01	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
14	Goreń Duży	50-50	009	09	obozowisko?	neolit schyłkowy	ceramiki sznurowej
15	Lubaty	50-51	003	05	osadnictwa ślad	brązu epoka okres II	trzcinińska
16	Lubaty	50-51	006	07	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	paleolit schyłkowy, neolit	świdzka, pucharów lejkowatych
17	Lubaty	50-51	002	04	osadnictwa ślad	nowożytność	
18	Lubaty	50-51	004	06	osadnictwa ślad	starożytność	
19	Lubaty	50-51	005	01	osadnictwa ślad	kamienia epoka	
20	Lubaty	50-51	001	03	osadnictwa ślad, osadniczy punkt	starożytność, średniowiecze wczesne XI-XIII w.	
21	Świątkowice	51-49	039	05	osadnictwa ślad	średniowiecze późne -nowożytność XV-XVI w.	
22	Świątkowice	51-49	038	04	osadnictwa ślad	średniowiecze późne -nowożytność XV-XVI w.	
23	Świątkowice	51—49	037	03	osada	średniowiecze wczesne okres III	
24	Kurowo Kolonia	51-49	030	01	osada	średniowiecze wczesne okres III	
25	Kurowo Kolonia	51-49	031	02	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	brązu epoka, średniowiecze późne XIII-	łużycka

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stan. na obsz. AZP	Nr stan. w miejsc.	Funkcja obiektu	Chronologia	Kultura
						XIV w.	
26	Grodno	51-49	025	04	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
27	Grodno	51-49	024	03	osadnictwa ślad	kamienia epoka	
28	Grodno	51-49	023	02	osada	średniowiecze późne XIV-XV w.	
29	Grodno	51-49	022	01	gródek stożkowaty	średniowiecze późne XIV	
30	Baruchowo	51-49	003	03	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
31	Baruchowo	51-49	002	02	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
32	Baruchowo	51-49	001	01	osada	średniowiecze późne XIII-XIV w.	
33	Kolonia Grodno	51-49	027	01	osadnictwa ślad	nowożytność XVI-XVII w.	
34	Patrówek	51-50	044	02	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
35	Kłótno	51-50	019	15	osadnictwa ślad	neolit?	
36	Kolonia Dębowo	51-50	037	01	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
37	Kolonia Kurowo	51-50	038	03	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
38	Kolonia Kurowo	51-50	039	04	osada	neolit	pucharów lejkowatych
39	Kolonia Kurowo	51-50	040	05	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
40	Kolonia Kurowo	51-50	041	06	osadnictwa ślad	neolit	
41	Kłótno	51-50	018	14	osada, osadnictwa ślad	neolit, średniowiecze wczesne okres III	pucharów lejkowatych
42	Patrówek	51-50	043	01	osadnictwa ślad, osadnictwa ślad	średniowiecze późne XV, nowożytność XVII-XVIII w	
43	Kłótno	51-50	012	08	osada	neolit	pucharów lejkowatych
44	Czarne	51-50	001	01	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
45	Nowa Wieś	51-50	042	01	osadnictwa ślad	neolit	
46	Kłótno	51-50	017	13	osada	średniowiecze wczesne okres III	
47	Kłótno	51-50	016	12	osadnictwa ślad	neolit	
48	Kłótno	51-50	015	11	osada	średniowiecze późne - nowożytność XIV-XVII w.	
49	Kłótno	51-50	013	09	osada, osadnictwa ślad	neolit, średniowiecze wczesne okres III	amfor kulistych
50	Kłótno	51-50	011	07	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
51	Kłótno	51-50	010	06	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
52	Kłótno	51-50	009	05	osada	neolit	pucharów lejkowatych
53	Kłótno	51-50	008	04	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
54	Kłótno	51-50	007	02	osada	brązu epoka okres IV	łużycka
55	Kłótno	51-50	006	02	osada	neolit schyłkowy - brązu epoka początek	amfor kulistych
56	Kłótno	51-50	005	01	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne	

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stan. na obsz. AZP	Nr stan. w miejsc.	Funkcja obiektu	Chronologia	Kultura
						XII w.	
57	Patrówek	51-50	047	05	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
58	Kłótno	51-50	014	10	osada	neolit	amfor kulistych
59	Zawada Piaski	51-50	064	07	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
60	Trzebowo	51-50	054	01	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych?
61	Zakrzewo Parcele	51-50	055	01	osada	średniowiecze późne XIV- XV w.	
62	Zakrzewo Parcele	51-50	056	02	osada	średniowiecze późne XIII- XIV w.	
63	Zawada Nowa	51-50	057	01	osada	średniowiecze późne - nowożytność XV-XVII w.	
64	Zawada Piaski	51-50	058	01	osadnictwa ślad	neolit	
65	Patrówek	51-50	046	04	osadnictwa ślad	lateński okres?	przeworska
66	Zawada Piaski	51-50	060	03	osada	neolit	pucharów lejkowatych
67	Patrówek	51-50	045	03	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III?	
68	Radziszewo	51-50	053	02	osadnictwa ślad	neolit?	
69	Zawada Piaski	51-50	063	06	osada	neolit	pucharów lejkowatych
70	Zawada Piaski	51-50	059	02	osada	neolit	pucharów lejkowatych
71	Zawada Piaski	51-50	065	08	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
72	Zawada Piaski	51-50	066	09	osada	nowożytność XVI-XVIII w.	
73	Zawada Piaski	51-50	067	10	osada	neolit	amfor kulistych
74	Zawada Piaski	51-50	068	11	osada	neolit	
75	Zawada Piaski	51-50	069	12	osada	neolit	pucharów lejkowatych
76	Zawada Piaski	51-50	070	13	osada, osadnictwa ślad	neolit, brązu epoka początek	amfor kulistych, trzcina iecka
77	Zawada Piaski	51-50	071	14	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
78	Skrzynki	51-50	072	01	osada	neolit	pucharów lejkowatych
79	Skrzynki	51-50	073	02	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
80	Zawada Piaski	51-50	062	05	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
81	Probostwo	51-50	051	03	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
82	Patrówek	51-50	048	06	osadnictwa ślad	neolit	amfor kulistych
83	Zawada Piaski	51-50	061	04	osada	neolit	amfor kulistych
84	Probostwo	51-50	050	02	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III - średniowiecze późne XIV w.	
85	Kłótno	51-50	036	32	osada	neolit	pucharów lejkowatych
86	Radziszewo	51-50	052	01	osada	neolit	pucharów lejkowatych

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stan. na obsz. AZP	Nr stan. w miejsc.	Funkcja obiektu	Chronologia	Kultura
87	Klótno	51-50	020	16	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
88	Klótno	51-50	021	17	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
89	Klótno	51-50	022	18	osadnictwa ślad	średniowiecze późne XIV-XV w.	
90	Klótno	51-50	023	19	osada	neolit	pucharów lejkowatych
91	Klótno	51-50	024	20	osadnictwa ślad	neolit	
92	Klótno	51-50	034	30	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
93	Probstowo	51-50	049	01	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
94	Klótno	51-50	025	21	osada	neolit	pucharów lejkowatych
95	Klótno	51-50	035	31	osadnictwa ślad	neolit?	
96	Klótno	51-50	033	29	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
97	Klótno	51-50	032	28	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
98	Klótno	51-50	031	27	osadnictwa ślad	eneolit	amfor kulistych
99	Klótno	51-50	030	26	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
100	Klótno	51-50	029	25	osadnictwa ślad	neolit	pucharów lejkowatych
101	Klótno	51-50	028	24	osadnictwa ślad	średniowiecze późne XIV	
102	Klótno	51-50	027	23	osadnictwa ślad	neolit?	
103	Klótno	51-50	026	22	osada	neolit	pucharów lejkowatych
104	Babia Góra	52-49	022	02	osadnictwa ślad	średniowiecze wczesne okres III	
105	Babia Góra	52-49	021	01	osada	średniowiecze wczesne okres III	
106	Kurowo Parcele	52-50	022	01	osada	średniowiecze późne XV	
107	Zakrzewo	52-50	033	04	osada	średniowiecze późne XIII-XIV w.	
108	Stawek	52-50	038	01	osada	średniowiecze późne XIV-XV w.	
109	Zakrzewo Parcele	52-50	037	04	osadnictwa ślad	średniowiecze późne XIV	
110	Zakrzewo Parcele	52-50	036	03	osada	średniowiecze późne XIII w. II połowa	
111	Zakrzewo	52-50	035	06	osada	średniowiecze późne XIII w. II połowa	
112	Zakrzewo	52-50	034	05	osada, osada	średniowiecze późne XIII-XIV w., nowożytność XVI w.	
113	Zakrzewo	52-50	032	03	osada	średniowiecze późne XVw	
114	Zakrzewo	52-50	031	02	osada	średniowiecze późne XIII-XIV w.	
115	Zakrzewo	52-50	030	01	osada, osada	średniowiecze późne XIII-XIV w., średniowiecze późne XVw	

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stan. na obsz. AZP	Nr stan. w miejsc.	Funkcja obiektu	Chronologia	Kultura
116	Kurowo Parcele	52-50	026	05	osadnictwa ślad	neolit?	
117	Kurowo Parcele	52-50	025	04	osada	średniowiecze późne XIII w. II połowa - XV w.	
118	Kurowo Parcele	52-50	023	02	osada	średniowiecze późne XIII w. II połowa	
119	Kurowo Parcele	52-50	024	03	osada	średniowiecze późne XVw	
120	Więśławice	50-49	69	16	osada	średniowiecze XIV-XV	
121	Więśławice	50-49	70	17	ślad osadnictwa	średniowiecze XII-XIII	
122	Lubaty	51-51	90	12	obozowisko ślad osadnictwa	paleolit epoka brązu	
123	Lubaty	51-51	89	11	ślad osadnictwa		KSL
124	Lubaty	51-51	88	10	ślad osadnictwa	późne średniowiecze	
125	Lubaty	51-51	87	9	obozowisko	mezolit	k chojnicko-pieńkowska
126	Lubaty	51-51	1	2	cmentarzysko ślad osadnictwa ślad osadnictwa obozowisko	Halsztat D starożytny neolit neolit	k. pomorska k pucharów lejkowatych k amfor kulistych

Obszar Gminy Baruchowo przebadany został w latach 1987-1989 i w 1996 r. metodą archeologicznych badań powierzchniowych na tzw. obszarach „Archeologicznego Zdjęcia Polski” o nr 50-50, 51-50, 52-49, 52-50. W ramach konserwatorskiego programu weryfikacji tzw. siedzib obronno-rezydencjonalnych na Kujawach i Ziemi Dobrzyńskiej przeprowadzono prace badawcze tzw. grodziska w Grodnie i dworu obronnego w Zawadzie Nowej.

Biorąc pod uwagę ilość punktów osadniczych i ich skupiska wyróżnić można na omawianym terenie dwie strefy osadnicze:

- Strefa centralna – okolice Kłótka i Zawady Piaski: obszar objęty strefą apogeum osadnicze przeżywa w epoce neolitu za sprawą wspólnot kulturowych: kultury pucharów lejkowatych – Kłótko 50 (39), 37 (13), Zawada Piaski 93 (70). W stopniu minimalnym zaznaczone są materialne ślady z początku epoki brązu – Kłótko 30 (6), 31 (7), Zawada Piaski 93 (70), k. trzcinieckiej, późnego IV okresu epoki brązu Kłótko 31 (7) i epoki żelaza, okresu lateńskiego kultury przeworskiej – Kłótko (69 (46). Liczne ślady osadnicze notowane są począwszy od wczesnego średniowiecza – Kłótko 39 (15), po nowożytność – Zawada Piaski 89 (66).
- Strefa północna – wzdłuż południowej granicy jeziora Goreńskiego: w strefie tej rejestrujemy standard osadniczo – kulturowy, charakteryzujący się występowaniem

osadnictwa kultur neolitycznych pucharów lejkowatych: Goreń Duży – 4 (4), 7 (7), 8 (8), 12 (12), 14 (14), kultur amfor kulistych z pojedynczym śladem osadnictwa ze schyłku epoki neolitu, kultury ceramiki sznurowej – Goreń Duży 9 (9) i osadnictwem wczesnośredniowiecznym - Goreń Duży 5 (5), średniowiecznym – Goreń Duży 4 (4), 10 (10).

Poza w/w strefami wyspowo sytuują się stanowiska archeologiczne o dużej wartości poznawczej, do których zaliczyć należy: osadę z XII-XIV w. w Baruchowie 15 (1), tzw. grodzisko w Grodnie 18 (22) wpisane do rejestru zabytków. Przeprowadzone badania określiły chronologię siedziby rycerskiej, kiedy to Grodno było własnością Mścigniewa – 1399, Macieja – 1419, Andrzeja z Grodna – 1421; późnonowożytny z drugiej połowy XVIII i pierwszej połowy XIX wieku dwór szlachecki w miejscu zwanym przez okoliczną ludność „zaczyskiem” złożony z drewnianego budynku bez piwnic.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego
Gminy Baruchowo

5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Zgodnie z pismem otrzymanym z Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku stwierdzono brak eksponatów w zbiorach muzealnych pochodzących z terenów Gminy Baruchowo.

5.2.7. Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został przyjęty na 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., *dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki.*

Ten rodzaj dziedzictwa przekazywany jest z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu wspomnianej wyżej Konwencji obejmuje:

- Tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu,
- Spektakle i widowiska,
- Zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne,

- Wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki,
- Umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

W związku z powyższym UNESCO prowadzi listę (Lista Dziedzictwa Niematerialnego) zwyczajów z całego świata, która ma przyczyniać się do rozpowszechniania wiedzy na temat niematerialnego dziedzictwa kulturowego i zwiększać świadomość jego wagi.

Na terenie Gminy Baruchowo dziedzictwo niematerialne reprezentowane jest poprzez:

- Kultywowanie folkloru kujawskiego przez Wielopokoleniowy Zespół Pieśni i Tańca SWOJACY z Baruchowa. Zespół poza wykonywaniem tradycyjnych pieśni oraz tańców, pielęgnują obrzędy ludowe. Podczas występów okolicznościowych prezentuje się w sztytach według oryginalnych wzorów kujawskich strojach.
- Większość z mieszkańców Gminy Baruchowo uczestniczących w odpustach parafialnych organizowanych przez parafie.
- Czerpanie z folkloru lokalnych artystów. Ewa Pasternak z Baruchowa która poprzez pracę rękodzielnicze nawiązuje do kultury ludowej. Poza rękodziełem artystka maluje obrazy inspirowane dawnym wzornictwem ludowym Kujaw, również w obszarze prac odnaleźć można biżuterię oraz artykuły codziennego użytku lub zabawki.
- Poprzez tradycję rzemieślnicze. Reprezentantem tej grupy jest Pan Zygmunt Pawłowski ze Świątkowic zajmujący się tradycyjnym wyrobem z drewna (skrzypce wykonywane własnoręcznie) oraz plecionkarstwem z wikliny.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

5.3.1. Zabytki w wojewódzkim rejestrze zabytków

Obiekty, zespoły oraz założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków są objęte rygorami prawnymi, które wynikają z obowiązujących przepisów Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162 poz. 1568 ze zm.).

Rygory prawne obowiązują niezależnie od położenia obiektu, zespołu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza jej strefami. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia zabytku wymagają pisemnego pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia

9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych (Dz. U. nr 150, poz. 1579.) precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych. Rozporządzenie określa tryb i sposób wydawania pozwoleń, w tym szczegółowe wymagania, jakim powinien odpowiadać wniosek i pozwolenie na prowadzenie w/w prac. Ponadto Rozporządzenie określa:

- kwalifikacje, jakie powinny posiadać osoby uprawnione do prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich, badań architektonicznych;
- dodatkowe wymagania, jakie powinny spełniać osoby kierujące robotami budowlanymi;
- sposób potwierdzenia posiadanych kwalifikacji i dodatkowych wymagań;
- standardy dotyczące dokumentacji prowadzonych prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

Do rejestru zabytków nie wpisuje się zabytków wpisanych do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego. Kwestie związane z ochroną zbiorów muzealnych reguluje Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. nr 5, poz.24 z późn. zm.).

Na terenie Gminy Baruchowo do wojewódzkiego rejestru zabytków wpisane zostały następujące obiekty:

- **Baruchowo**
 - ❖ - zespół dworsko-parkowy , k. XIX, nr rej.: A/1245/1-2 z 20.07.1984r.:
 - Dwór ok. poł XIX w.
 - Park.
- **Czarne**
 - ❖ Zespół dworsko-parkowy, nr rej.: A/1223/1-2 z 17.09.1984r.:
 - Dwór, drewniany po 1870, 1920-1922
 - Park, 4 ćw. XIX;
- **Grodno**
 - ❖ Gródek stożkowaty późnośredniowieczny nr rej. C/134 z 30.12.1986

- **Kłótno**
 - ❖ Kościół parafialny pod wezwaniem Świętej Trójcy, 1881, nr rej.: A/716 z 20.01.1995r.
 - ❖ Cmentarz przykościelny, nr rej.: j.w.
 - ❖ Dom, drew., 1 poł. XIX, nr rej.: 327 z 5.01.1956r.;
- **Zakrzewo**
 - ❖ Park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 130/A z 25.07.1984r.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z *Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 162 poz. 1568) oraz rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. *w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem*, jest prowadzona w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

Karta adresowa zabytku zawiera w szczególności wskazanie rodzaju zabytku, jego nazwę i miejsce położenia z podaniem miejscowości, nazwy ulicy i numeru posesji oraz nazwy gminy, powiatu i województwa.

Głównym celem prowadzenia ewidencji zabytków jest zebranie i opracowanie najistotniejszych informacji o obiektach zabytkowych niezbędnych do prowadzenia planowej polityki konserwatorskiej w zakresie:

- wpisów do rejestru zabytków;
- współpracy konserwatora przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- prac remontowo – budowlanych;
- dofinansowania prac konserwatorskich;
- przygotowywaniu szczegółowej dokumentacji obiektów dziedzictwa kulturowego.

Wzór karty adresowej

GEZ	KARTA ADRESOWA GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW		3. Miejscowość
1. Zabytek		2. Czas powstania	
8. Fotografia z opisem wskazującym orientację			4. Adres
			5. Przynależność administracyjna
			województwo

	powiat
	gmina
	6. Formy ochrony
	7. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

W gminnej ewidencji zabytków Gminy Baruchowo znalazły się obiekty zestawione w poniższej tabeli.

Tabela 2. Zestawienie obiektów w Gminnej Ewidencji Zabytków

Miejscowość	Nr karty zabytku	Rodzaj obiektu	Lokalizacja nr ew. działki	Opis	Uwagi
Baruchowo	1/33	Dwór z końca XIX wieku	Baruchowo 54 dz. nr 236/65 obręb ewidencyjny Baruchowo	Obecna siedziba Urzędu Gminy Baruchowo	Rejestr zabytków A/1245 z dnia 20 lipca 1984 roku
Baruchowo	2/33	Park Dworski z końca XIX wieku	Baruchowo 54 dz. nr 236/65 obręb ewidencyjny Baruchowo	Obecna siedziba Urzędu Gminy Baruchowo	Rejestr zabytków A/1245 z dnia 20 lipca 1984 roku
Baruchowo	3/33	Aleja dojazdowa lipowa z końca XIX wieku	Baruchowo 54 dz. nr 236/65 obręb ewidencyjny Baruchowo	Obecna siedziba Urzędu Gminy Baruchowo	Rejestr zabytków A/1245 z dnia 20 lipca 1984 roku
Czarne	4/33	Dwór drewniany z 1870 roku	dz. nr 423 obręb ewidencyjny Okna jednostka ewidencyjna Baruchowo	Stan techniczny dworu - wymagający renowacji	Rejestr zabytków A/1223 z dnia 17 września 1984 roku
Czarne	5/33	Park Dworski z drugiej połowy XIX wieku	dz. nr 423 obręb ewidencyjny Okna, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Wymagający prac związanych z oczyszczeniem terenu	Rejestr zabytków A/1223 z dnia 17 września 1984 roku
Czarne	6/33	Gajówka drewniana z końca XIX wieku	dz. nr 423 obręb ewidencyjny Okna, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Stan wymagająca renowacji	
Goreń Duży	7/33	Dom drewniany 38 z początku XX wieku	dz. nr 105 obręb ewidencyjny Goreń Duży, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Stan techniczny domu - wymagający renowacji	
Goreń Nowy	8/33	Dom drewniany 5 z początku XX wieku	dz. nr 35, obręb ewidencyjny Goreń Nowy, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Stan wymagająca renowacji	
Grodno	9/33	Gródek	dz. nr 128 obręb		Rejestr

Miejscowość	Nr karty zabytku	Rodzaj obiektu	Lokalizacja nr ew. działki	Opis	Uwagi
		stożkowaty	ewidencyjny Grodno, jednostka ewidencyjna Baruchowo		Zabytków C/134 z dnia 30 grudnia 1986 roku
Kłótno	10/33	Kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Świętej Trójcy wraz z terenem przykościelnym w granicach ogrodzenia (lata 1878- 1881)	Kłótno 65, dz. nr 585, obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Obiekt w bardzo dobrym stanie technicznym	Rejestr zabytków A/716 z 20 stycznia 1995 roku
Kłótno	11/33	Dzwonnica z 1880 roku	Kłótno 65, dz. nr 585, obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Obiekt w bardzo dobrym stanie technicznym	
Kłótno	12/33	Plebania wybudowana po 1927 roku	Kłótno 65, dz. nr 585, obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Obiekt w bardzo dobrym stanie technicznym	
Kłótno	13/33	Ogrodzenie z przełomu XIX/XX wieku	Kłótno 65, dz. nr 585, obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Obiekt w bardzo dobrym stanie technicznym	
Kłótno	14/33	Budynek gospodarczy z początku XX wieku	Kłótno 65, dz. nr 585, obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Obiekt w bardzo dobrym stanie technicznym	
Kłótno	15/33	Figura Jezusa Chrystusa z 1948 roku	Kłótno 65, dz. nr 585, obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Obiekt w bardzo dobrym stanie technicznym	

Miejscowość	Nr karty zabytku	Rodzaj obiektu	Lokalizacja nr ew. działki	Opis	Uwagi
Kłótno	16/33	Starodrzew	Kłótno 65, dz. nr 585, obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo		
Kłótno	17/33	Cmentarz parafialny rzymskokatolicki z około 1990 roku	dz. nr 389 obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo		
Kłótno	18/33	Historyczne nagrobki z pierwszej połowy XX wieku	dz. nr 389 obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Wymagające prac renowacyjnych	
Kłótno	19/33	Ogrodzenie z bramą z drugiej połowy XX wieku	dz. nr 389 obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Stan zadowalający	
Kłótno	20/33	Starodrzew	dz. nr 389 obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo		
Kłótno	21/33	Dawny cmentarz parafialny rzymskokatolicki z końca XVII wieku	dz. nr 335 obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Obecnie cmentarz pełni funkcję miejsca pamięci	
Kłótno	22/33	Starodrzew	dz. nr 335 obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo		
Kurowo	23/33	Figura św. Tekli (obok 2 lipy) z 1951 roku	dz. nr 491/2 obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Stan wymagająca renowacji	

Miejscowość	Nr karty zabytku	Rodzaj obiektu	Lokalizacja nr ew. działki	Opis	Uwagi
Kurowo-Kolonia	24/33	Figura Matki Boskiej z 1919 roku	dz. nr 53/2 obręb ewidencyjny Kurowo Babia Góra, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Wymagająca prac renowacyjnych	
Kurowo	25/33	Szpaler kasztanowców	dz. nr 50, obręb ewidencyjny Kurowo – Parcele, jednostka ewidencyjna Baruchowo		
Leonowo	26/33	Cmentarz ewangelicki: historyczne nagrobki (szczątkowe), starodrzew z około 1900 roku	dz. nr 338, obręb ewidencyjny Świątkowice, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Wymagający prac renowacyjnych	
Okna	27/33	Dom drewniany 19 z około 1890 roku	dz. nr 140/2, obręb ewidencyjny Okna, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Stan wymagająca renowacji	
Okna	28/33	Dom drewniany 31 z końca XIX wieku	dz. nr 76, obręb ewidencyjny Okna, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Wymaga prac renowacyjnych	
Świątkowice-Patrowo	29/33	Aleja lipowa	dz. nr 348, obręb ewidencyjny Świątkowice, jednostka ewidencyjna Baruchowo; dz. nr 181 obręb ewidencyjny Baruchowo jednostka ewidencyjna Baruchowo; dz. nr 484 obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo; dz. nr 202 obręb ewidencyjny Zawada Piaski, jednostka ewidencyjna		

Miejscowość	Nr karty zabytku	Rodzaj obiektu	Lokalizacja nr ew. działki	Opis	Uwagi
			Baruchowo; dz. nr 16 obręb ewidencyjny Zakrzewo Parcele, jednostka ewidencyjna Baruchowo; dz. nr 78 obręb ewidencyjny Patrówek, obręb ewidencyjny Baruchowo		
Zawada Nowa	30/33	Dwór z pierwszej połowy XIX wieku	dz. nr 15, obręb ewidencyjny Zawada Nowa, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Stan zadowalający	
Zawada Nowa	31/33	Budynek inwentarski z drugiej połowy XIX wieku	dz. nr 15, obręb ewidencyjny Zawada Nowa, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Stan zadowalający	
Zawada Nowa	32/33	Park dworski z połowy XIX wieku	dz. nr 15, obręb ewidencyjny Zawada Nowa, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Stan zadowalający	
Zakrzewo	33/33	Park dworski z drugiej połowy XIX wieku	dz. nr 76/2, obręb ewidencyjny Zawada Nowa, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Wymaga prac związanych z zagospodarowaniem terenu	Rejestr Zabytków 130/A dnia 25 lipca 1984

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3. Zabytki obecnie nieistniejące na terenie Gminy Baruchowo

Miejscowość	Rodzaj obiektu	Ostatnia lokalizacja	Uwagi
Goreń Duży	Dom drewniany 26	dz. nr 121/1 i 121/2 obręb ewidencyjny Goreń Duży jednostka ewidencyjna Baruchowo	Wizja lokalna wykazała brak budynku we wskazanej lokalizacji
Goreń nowy	Dom drewniany 11	dz. nr 12, obręb ewidencyjny Goreń Nowy, jednostka ewidencyjna	Wizja lokalna wykazała brak budynku we wskazanej lokalizacji

		Baruchowo	
Kłótno	Historyczne nagrobki dawnego cmentarza parafialnego rzymskokatolickiego	dz. nr 335, obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Na terenie byłego cmentarza stworzono pomnik pamięci
Słupy	Słupy bramne dawnego cmentarza parafialnego rzymskokatolickiego	dz. nr 335, obręb ewidencyjny Kłótno, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Stare słupy bramne zostały zastąpione nowymi
Kłótno	Chata drewniana z XVII/XIX wieku		Chata około 1980 roku została przeniesiona do skansenu
Okna	Dom drewniany 21 (dawniej 22)	dz. nr 134 i 137 obręb ewidencyjny Okna, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Wizja lokalna wykazała brak budynku we wskazanej lokalizacji
Okna	Dom drewniany 25	dz. nr 129 obręb ewidencyjny Okna, jednostka ewidencyjna Baruchowo	Wizja lokalna wykazała brak budynku we wskazanej lokalizacji

Źródło: Opracowanie własne

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy Baruchowo

Obiekty zabytkowe o unikatowych wartości historyczno-architektonicznych dla Gminy Baruchowo tworzą: Zespół parkowo - dworski w Baruchowie, kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Św. Trójcy wraz z terenem przykościelnym w granicach ogrodzenia oraz gródek stożkowy w miejscowości Grodno.

Zespół parkowo – dworski w Baruchowie

Pierwszezmianki historyczne o budynku pochodzą z 1770 roku, wtedy na obszarze istniał prawdopodobnie dwór drewniany. Wielki przełom modernizacyjny dworku nastąpił za sprawą Emiliana Kretkowskiego, syna Leona Kwiatkowskiego radnego województwa mazowieckiego i sędziego pokoju okręgu kowalskiego. To właśnie Emilian Kwiatkowski wznosił centralną część centralną segmentu obecnego dworu (ok. 1844 r.), w kolejnych latach dostawiono również boczne segmenty dworu. W 1945 roku obszar dworu został przejęty przez Skarb Państwa Polskiego i uległ parcelacji. Od roku 1984 w dworze funkcjonuje Urząd Gminy Baruchowo. Dwór 20 lipca 1984 roku został wpisany do Wojewódzkiego rejestru zabytków.

Rysunek 1. Dwór w Baruchowie – obecna siedziba Urzędu Gminy Baruchowo

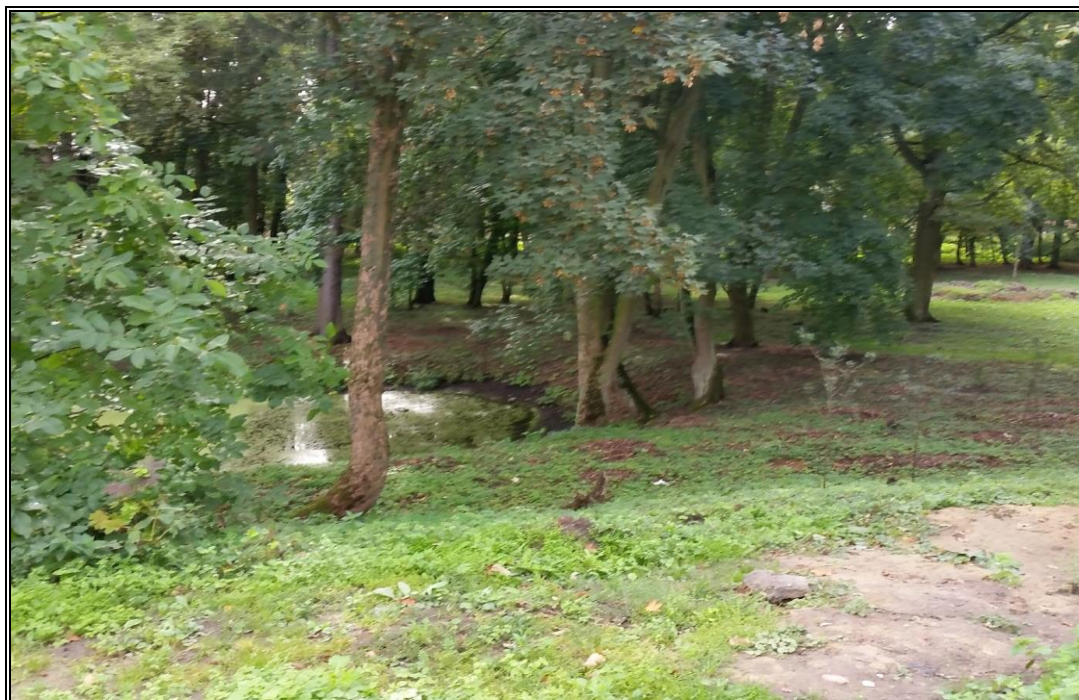

Źródło

: Opracowanie własne

Park wokół dworku z końca XIX wieku, stanowi doskonale bogactwo krajobrazowe Gminy Baruchowo. Do terenów parkowych prowadzi urokliwa 150-letnia aleja lipowa. Park obejmuje łącznie powierzchnię niemal 5 ha.

Rysunek 2. Park dworski wokół Urzędu Gminy Baruchowo

Źródło: Opracowanie własne

Kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Św. Trójcy wraz z terenem przykościelnym w granicach ogrodzenia

Obecnie budynek Kościoła pod wezwaniem Świętej Trójcy w Kłótnie został wybudowany w 1881 roku, zastępując funkcjonujący do tego czasu kościół drewniany. Sam Kościół w swojej historii był wielokrotnie remontowany. Pierwszy remont całkowity zewnętrznej części nastąpił w 1947 roku, w latach 1959-1960 remontowi podlegało wnętrze kościoła. W kolejnych latach funkcjonowania prowadzone były tylko prace bieżące. Tuż przy kościele znajdują się dzwonnica z około 1880 roku, plebania z około 1927 roku, budynek gospodarczy z początków XX wieku oraz figura Jezusa Chrystusa 1948 roku. Cały teren Kościoła otoczony jest ogrodzeniem z przełomu XIX/XX wieku. Budynek Kościoła 20 stycznia 1995 został wpisany do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków.

Rysunek 3. Kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Św. Trójcy wraz z terenem przykościelnym w granicach ogrodzenia

Źródło: Opracowanie własne

Gródek stożkowy w miejscowości Grodno

Jeden z najbardziej tajemniczych obiektów w Gminie Baruchowo. Prawdopodobnie Gródek ten to pozostałości po cmentarzysku z okresu Hallsztatu, jednakże obszar ten wymaga badań. Dnia 30 grudnia 1986 roku obiekt ten został wpisany do wojewódzkiego rejestru zabytków.

Rysunek 4. Gród stożkowy w miejscowości Grodno

Źródło: Opracowanie własne

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Baruchowo.

Analiza szans i zagrożeń

Analiza stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony na terenie Gminy Baruchowo doprowadziła do rozpoznania następujących czynników determinujących jej dalszy rozwój:

SILNE STRONY

- Liczne występowanie stanowisk archeologicznych zarówno z prehistorii, epoki kamienia, paleolitu, neolitu, epoki brązu, jak też średniowiecza i czasów nowożytnych.
- Zachowane obiekty architektury sakralnej i kultu religijnego.
- Wysoka atrakcyjność miejsc i obiektów o wartościach kulturowych.
- Wysoki stopień zachowania parków podworskich.

SŁABE STRONY

- Brak Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Baruchowo.
- Trudności w zachowaniu i ochronie obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz postulowanych do ochrony.
- Brak Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Baruchowo.
- Niewielka ilość zabytków wpisana do wojewódzkiego rejestru zabytków

SZANSE

- Możliwość rewaloryzacji znaczącej części obiektów zabytkowych z wykorzystaniem dotacji unijnych, czy krajowych.
- Stworzenie na terenie Gminy miejsca dla ekspozycji dziedzictwa kulturowego.
- Wzrost świadomości dotyczącej znaczenia krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych jako produktu turystycznego.
- Znacząca rola mediów w popularyzowaniu tematów historycznych oraz tematów dotyczących zabytków i ich ochrony.

ZAGROŻENIA

- Klęski żywiołowe i zdarzenia losowe.
- Postępująca dekapitalizacja zasobu zabytkowego.
- Niszczenie części zbiorów archeologicznych oraz brak możliwości ich pełnego eksponowania.
- Brak skutecznej egzekucji prawa.
- Niska świadomość wagi dziedzictwa kulturowego dla rozwoju społeczno – gospodarczego.
- Niskie zaangażowanie społeczne w temacie ochrony dziedzictwa kulturowego.

7. Założenia programowe

7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami

W toku analizy, określono następujące priorytety realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Baruchowo. Są to:

✓ **PRIORYTET I**

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno - gospodarczego Gminy Baruchowo

✓ **PRIORYTET II**

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

✓ **PRIORYTET III**

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki

W ramach wymienionych priorytetów wytyczono kierunki działań i na tej podstawie wytyczono poszczególne zadania do realizacji.

PRIORYTET I. REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ELEMENT ROZWOJU SPOŁECZNO - GOSPODARCZEGO GMINY BARUCHOWO	
Kierunki działań	Zadania
ZAHAMOWANIE PROCESU DEGRADACJI ZABYTKÓW I DOPROWADZENIE DO POPRAWY STANU ICH ZACHOWANIA	- Prowadzenie prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy (w ramach opracowanego planu remontów). - Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy. - Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością gminy) do nowych funkcji. - Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni

PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ ZWIĘKSZAJĄCYCH ATRAKCYJNOŚĆ ZABYTKÓW NA POTRZEBY SPOŁECZNE, TURYSTYCZNE I EDUKACYJNE	• Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni
PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ UMOŻLIWIAJĄCYCH TWORZENIE MIEJSC PRACY ZWIĄZANYCH Z OPIEKĄ NAD ZABYTKAMI	• Współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną. • Wspieranie rozwoju muzeów regionalnych, skansenów i innych instytucji kultury. • Utworzenie miejsca dla ekspozycji archeologicznych • Organizacja wystaw prezentujących zabytki archeologiczne

PRIORYTET II. OCHRONA I ŚWIADOME KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	
Kierunki działań	Zadania
ZINTEGROWANA OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	• Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków) • Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego • Walka z samowolami budowlanymi

PRIORYTET III. BADANIE I DOKUMENTACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ PROMOCJA I EDUKACJA SŁUŻĄCA BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI	
Kierunki działań	Zadania
SZEROKI DOSTĘP DO INFORMACJI O DZIEDZICTWIE KULTUROWYM GMINY	• Udostępnienie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy • Utworzenie gminnego systemu informacji

	i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego Opracowanie mapy zabytków gminy, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego
EDUKACJA I POPULARYZACJA WIEDZY O REGIONALNYM DZIEDZICTWIE KULTUROWYM	- Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy - Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych
SPECJALISTYCZNE ROZPOZNANIE BADAWCZE POSZCZEGÓLNYCH OBIEKTÓW, ZESPOŁÓW ORAZ OBSZARÓW ZABYTKOWYCH ZWIĄZANE Z PRZYGOTOWYWANYM LUB REALIZOWANYM PROCESEM INWESTYCYJNYM	- Weryfikacja obiektów wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków pod kątem zgodności ze stanem faktycznym - Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków
PROMOCJA REGIONALNEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO SŁUŻĄCA KREACJI PRODUKTÓW TURYSTYKI KULTUROWEJ	Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego.

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Baruchowo będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- a) **instrumentów prawnych** – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru lub wojewódzkiej ewidencji zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków);
- b) **instrumentów finansowych** obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy lub znajdujących się w trwałym zarządzie jej jednostek lub zakładów budżetowych, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy

europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;

- c) **instrumentów koordynacji** obejmujących między innymi realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- d) **instrumentów społecznych** obejmujących między innymi działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- e) **instrumentów kontrolnych** obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Baruchowo na lata 2016-2019, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Gminy, w celu przyjęcia go uchwałą (zgodnie z pkt 3 art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Program opracowany został na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Wójt Gminy Baruchowo będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je Radzie Gminy.

Głównym odbiorcą niniejszego programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Art. 71 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* mówi: 1. „W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego

zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku”.

2. „Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki”.

Zgodnie z Art. 73 Ustawy właściciele lub posiadacze obiektów wpisanych do rejestru albo posiadające zabytek w trwałym zarządzie mogą starać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.

Do roku 2014 na terenie Polski funkcjonowało kilka programów związanych z perspektywą pozyskiwania funduszy z Unii Europejskiej. Pośród tych programów należy wymienić:

- Program Operacyjny „Promes ministra kultury”
- Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe – priorytet 1 – ochrona zabytków”
- Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe – priorytet 5 – Ochrona zabytków archeologicznych
- Program Operacyjny „Fundusz wymiany kulturalnej”
- Program operacyjny „Kultura 2007-2013”
- Program Operacyjny „Innowacyjna Gospodarka” na lata 2007-2013
- Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” na lata 2007-2013
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

W związku z pozyskaniem nowych funduszy ze środków Unii Europejskiej, związanych z nową perspektywą finansową na lata 2014-2020 prognozuję się pojawienie nowych programów. Obecnie **Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020** w swojej osi priorytetowej 4 Region Przyjazny Środowisku określa cele związane z ochroną zabytków. Cel tematyczny 6.3 brzmi następująco:

Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Realizacja tego zadania skupi się na instytucjach kulturalnych, bibliotekach, archiwach, muzeach, obiektach i obszarach zabytkowych, obszarach przemysłowych o szczególnych wartościach historycznych, uwzględniających konserwację zabytków ruchomych, materiałów archiwalnych stanowiących dziedzictwo dokumentacyjne.

Również w **Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020** wymienia się cel związany z ochroną zabytków. Cel ten stanowi część większego punktu M07 – Podstawowe Usługi i Odnowa Wsi na Obszarach Wiejskich. Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego ma określone poddziałanie, które brzmi następująco:

Wspieranie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowe.

Działania wpisujące się w realizację powyższego zadania to odnawianie/poprawa stanu zabytków obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego oraz zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020, w swojej Osi Priorytetowej VIII. Ochrona dziedzictwa Kulturalnego i Rozwoju Zasobu Kultury zapewnia możliwość pozyskania funduszy na ochronę zabytków. Priorytet inwestycyjny 6c) określa dokładniej zadania, na które możliwe jest pozyskanie dofinansowania i brzmi następująco:

Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturalnego.

Możliwe będzie również uzyskanie dofinansowania z **Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków** na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o Ochronie Zabytków i Opiece nad zabytkami. O dofinansowanie można ubiegać się przy realizacji zadań takich jak prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub refundacja prac przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku.

Również Samorząd Województwa Kujawsko – Pomorskiego przyjmując uchwałę nr XXV/497/08 z 8 września 2008 roku zagwarantował sobie możliwość udzielenia dotacji na cele związane między innymi na pracę związane z ochroną zabytków. Pośród zadań kwalifikujących się o uzyskanie dotacji należy wymienić :

- Sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- Przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;
- Wykonanie dokumentacji konserwatorskich;
- Opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- Wykonanie projektu budowlanego;

- Sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- Zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- Stabilizacja konstrukcyjna części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- Odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- Odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% tej przynależności;
- Odnowienie lub całkowite odtworzenie stolarki okiennej, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego rynien i rur spustowych;
- Modernizacja instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- Wykonanie instalacji przeciwwilgociowej;
- Uzupełnienie narysów ziemnych, dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- Działania zmierzające do wyeksponowania istniejących oryginalnych elementów zabytkowego parku lub ogrodu;
- Zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej, odgromowej.

11. Spis Tabel

TABELA 1. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE GMINY BARUCHOWO	24
TABELA 2. ZESTAWIENIE OBIEKTÓW W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW	35
TABELA 3. ZABYTKI OBECNIE NIEISTNIEJĄCE NA TERENIE GMINY BARUCHOWO	39

12. Spis rysunków

RYSUNEK 1. DWÓR W BARUCHOWIE – OBECNA SIEDZIBA URZĘDU GMINY W BARUCHOWIE	41
RYSUNEK 2. PARK DWORSKI WOKÓŁ URZĘDU GMINY BARUCHOWO	42
RYSUNEK 3. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYMSKOKATOLICKI PW. ŚW. TRÓJCY WRAZ Z TERENEM PRZYKOŚCIELNYM W GRANICACH OGRODZENIA	43
RYSUNEK 4. GRÓD STOŻKOWATY W MIEJSCOWOŚCI GRODNO	44